

BOWIE DØDE EN NOBEL DØD

Ideen om, at man skal elske sig selv for at kunne elske en anden, er direkte »kvalmende«, siger den britiske filosof Simon Critchley i denne samtale om liv, død og David Bowie. På tirsdag udkommer hans bog 'Bowie' på dansk.

Svend Brinkmann,
New York

Filosofi udspringer af skuffelse, siger filosofen Simon Critchley. De fleste andre filosoffer fortæller os ellers, at filosofien udspringer af undren. Men for Critchley er skuffelsen udgangspunktet. Skuffelsen over, at vi lever i en voldelig og uretfærdig verden, hvor de gode ikke nødvendigvis vinder til sidst. Og skuffelsen over, at der ikke findes en gud som metafysisk garant for meningen med det hele. Hvordan skal man så leve? Det har Critchley tænkt over i det meste af sit liv – senest i en bog om David Bowie:

»I bogen om Bowie forsøger jeg at beskrive, hvor meget af hans værk der handler om en længsel efter kærlighed. Noget af det, folk hører i Bowies musik, er den tørst efter en form for forbindelse til noget, velvidende at det er fraværende. Bowie anses ofte for at være en kunstner, der interesserer sig for død og fremmedgørelse, hvor verden er et kaotisk sted, hvor vi skal blive individer. Men i virkeligheden gennemsyres Bowies værk af en længsel efter kærlighed. Bowies musik handler ikke om at have det sjovt. Musikken er derimod en form for intimitet, hvor man oplever, at han taler direkte til en. Bowie er et kraftfuldt eksempel på mange af de spørgsmål, jeg interesserer mig for som filosof, især i form af hans evne til at lege endeløst med det, han gør. Han mobiliserede en slags Andy Warhol-æstetik, der hylder det uautentiske og replikationen. Fjernsynet og medierne. Men det er for at understrege nogle væsentlige pointer«.

Når du taler om den konstante længsel efter det fraværende, lyder det temmelig pessimistisk?

»Nok er der hos Bowie en negativitet, men under hans tilsyneladende sortsyn og pessimisme, hans nej, kan man høre et højt og tydeligt ja, en fuldkommen og betingelsesløs bekræftelse af li-

vet i al dets kaotiske kompleksitet, men også dets øjeblikke af henrykkelse og fryd. Jeg er selv optimist, fordi det for mig er så overraskende, hvor stædigt mennesker bliver ved med at være ordentlige. Den elementære tillid, som Løgstrup beskrev, ser ud til at overleve på trods af alt. Jeg mener, at der findes en form for menneskelig ordentlighed. Det er også baggrunden for min anarkisme. Folk finder jo hele tiden sammen og skaber noget. En af de vigtigste måder, det sker på, er gennem kunsten. Hvis man leder efter noget, som kan varme hjertet, kan det f.eks. være at gå tilbage til Bowie og tale med andre om den kunstneriske oplevelse. Man kan lytte til musikken og lave et fællesskab omkring det. Det er noget meget minimalist, men samtidig meget kraftfuldt. Uden musik ville livet være en fejl«.

Kunsten at dø

Jeg møder Critchley på hans lille kontor på New School for Social Research. Han er en verdensberømt filosof på et nærmest usselt kontor. Til gengæld ligger det lige ved Union Square i hjertet af New York. Den 56-årige Critchley har arbejdet her siden 2004, men er i øvrigt englænder, Liverpool-fan og musiker, fortæller han mig. Dagen forinden har han været i studiet for at indspille vokal til sit tredje album. Jeg er selv gæsteforsker på The New School og benytter lejligheden til at interviewe Critchley i anledning af, at han nu bliver oversat til dansk. I første omgang hans bog om David Bowie, der har fået tilføjet nye kapitler efter kunstnerens død, og senere 'The Book of Dead Philosophers' (på dansk: 'De døde filosofers klub').

Flere af dine filosofiske bøger kredser om døden. Hvilket forhold er der mellem døden og filosofien?

»Det er dybt og gennemgribende. At filosofere er at lære at dø. Det er en afgørende sætning, som vi har fra Montaigne (fransk renaissancehumanist, red.). Tanken går tilbage til Cicero og Platon. Filosofien begynder med denne person Sokrates, som stiller helt almene spørgsmål: Hvad er retfærdighed? Hvad er viden? Og disse spørgsmål er på en afgørende måde ude af trit med den måde, samfundet var organiseret på i det gamle Grækenland. Sokrates blev derfor henrettet i Athen for mang-

lende tro på guderne og for at korrumpere ungdommen. Jeg mener, at filosofiens opgave er at være ugudelig, uanset hvilke guder der hersker i byen, og der findes altid guder i byen. Så hele filosofien begynder med et drama: Sokrates' politisk motiverede henrettelse. Sokrates kunne have undgået straffen, han kunne være gået i eksil, men han valgte at dø ved at drikke skarntydesaft. Og hans død indvarsler Kristi død. Jesus kunne også have undgået sin skæbne, men valgte ikke at gøre det. Selve filosofiens ide er forbundet til en *ars moriendi* – kunsten at dø. Det er filosofiens oprindelseshistorie. Men det er en historie, vi glemmer, og hvis man udbyder en filosofiuddannelse i Danmark i dag og kalder den 'Kunsten at dø', er det sikkert dårlig reklame. Men det er, hvad filosofi i grunden handler om«.

Det er nærmest en kliche, men mange mener, at døden er vores store tabu i dag. Hvis det er sandt, betyder det så, at vi ikke længere kan være filosoffer? Hvis vi ikke har rum til at reflektere over døden?

»Ja, helt sikkert. 'De døde filosofers klub' er i tråd med den eksistentielle tænkning om døden og dens insisteren på at forholde sig til virkelige problemer i tiden. Og det gør, at filosofien altid står i et komplekst forhold til samfundet og staten. Ideen om, at filosoffer f.eks. skal bidrage til at rådgive regeringen, er for mig at forråde filosofiens ide. Filosofien er meget mere anarkistisk, og Sokrates var en ballademager. For mig er en filosof en, der forsøger at kultivere en mærkværdighed i mennesker. En uhygge. Det er meget vigtigt. Ellers bliver filosofien bare til ideologi«.

'De døde filosofers klub' fortæller filosofiens historie med udgangspunkt i, hvordan næsten 200 berømte filosoffer døde. Men du skriver alligevel i indledningen, at denne morbide interesse handler om muligheden for lykke og mening i tilværelsen?

»Ja, for når man har accepteret sin dødelighed, hvordan skal man så leve? Hvad vil det sige at leve i kærlighed, når Gud er fraværende? Hvad vil det sige at leve i et kærlighedsforhold til et andet menneske? Det er spørgsmål, der længe har optaget mig«.

Kritik af selvudvikling som ide

Det forekommer mig, at vores begreber om lykke og kærlighed har forandret sig. Vi har nu nærmest en hel lykkeindustri, og kærlighed handler mere og mere om at elske sig selv, hvilket formidles til os gennem selvhjælpsbøger.

»Ja, det er den fundamentale ideologiske fordrejning af kærligheden. En slags udvandet form for østlig spiritua-

ALSIDIG. Født og opvokset i England, professor ved The New School for Social Research i New York, aktiv musiker og forfatter til adskillige bøger. Simon Critchleys 'Bowie' udkommer på forlaget Klim. Foto: PR/Klim

litet, som jeg kalder passiv nihilisme. Det er ideen om, at man skal elske sig selv for at kunne elske en anden. Det er rent ud sagt kvalmende, og det er falsk, for det er lige præcis modsat. Der skal sættes parentes om hele spørgsmålet om, hvem man er. Det spørgsmål kan kun udfoldes i relation til en anden. Kærlighed kan dermed aldrig være selvkærlighed. Folk har fået denne forskruede ide om kærlighed som det, at jeg først og fremmest skal elske mig selv, og så kan jeg bagefter finde en anden at elske, og så kan vi underskrive en slags kontrakt med hinanden. At blive gift betyder stadig noget, men her i New York er det at have fast ejendom sammen blevet det, der betyder allermost. Søren Kierkegaard ville sige, at denne ide om kontraktbaseret kærlig-

